

**ŽMONIŲ KITŲ BAKTERINIŲ IR VIRUSINIŲ UŽKREČIAMŲJŲ LIGŲ EPIDEMIOLOGINĖ
2021 M. APŽVALGA**

1. ĮVADAS	2
1.1. SERGAMUMAS LEGIONIERIŲ LIGA	2
1.2. SERGAMUMAS LISTERIOZE.....	4
1.3. TULIAREMIJOS EPIDEMIOLOGINĖ SITUACIJA	7
1.4. LEPTOSPIROZĖS EPIDEMIOLOGINĖ SITUACIJA	8
1.5. DENGĖS KARŠTLIGĖ	9
1.6. SKARLATINA	10
2. IŠVADOS	12

1. ĮVADAS

Europos retomis ligomis sergančių pacientų organizacijų aljanso (*European Organization for Rare Diseases – EURORDIS*) duomenimis, šiuo metu nustatyta daugiau nei 6 tūkst. įvairių retų ligų, kurioms priskiriamos ir tokios infekcinės ligos kaip virusinės hemoraginės karštligės (ebola, marburgo, dengės, geltonoji, Krymo Kongo, hemoraginė karštligė su inkstų sindromu), Vakarų Nilo karštligė, tuliaremija, leptospirozė, bruceliozė, raupsai, legioneliozė, listeriozė, maras, spongiforminės encefalopatijos ir kt. Kai kurios iš šių infekcinių ligų registruojamos ir Lietuvoje.

Lietuvoje registruojami įvežtiniai dengės karštligės atvejai. 2014–2021 m. Lietuvoje iš viso buvo užregistruoti 42 įvežtiniai dengės karštligės atvejai. Dengės karštligė yra ūmi virusinė liga, kurią sukelia dengės virusas. Jis žmogui perduodamas transmisiniu būdu, jį platina virusu užsikrėtę *Aedes aegypti* ir *Aedes albopictus* uodai. Dengės karštligė paplitusi tropiniuose ir subtropiniuose pasaulio kraštuose: Afrikoje, Pietų ir Centrinėje Amerikoje, Azijoje, rytinėse Viduržemio jūros baseino šalyse, Ramiojo vandenyno salose ir kt.

2021 m. Lietuvoje buvo užregistruoti 4 legionierių ligos, 7 listeriozės, 1 leptospirozės, 7 tuliaremijos atvejai.

Iki 20 amžiaus susirgimai skarlatina, epidemijos, protrūkiai buvo plačiai paplitę pasaulyje. Mirštamumas nuo šios ligos buvo didesnis nei 30 proc. Tačiau tokie faktoriai kaip higienos sąlygų pagerėjimas ir antibiotikų vartojimas nulėmė ženklų mirčių nuo skarlatinos sumažėjimą 20 amžiaus viduryje. Nors skarlatina šiuo metu dažniausiai nėra gyvybei pavojinga liga, tačiau skarlatinos protrūkiai gali greitai išplisti sukeldami visuomenės nerimą. Lietuvoje 2021 m. užregistruota 9,6 karto mažiau skarlatinos atvejų lyginant su 2020 m.

1.1. SERGAMUMAS LEGIONIERIŲ LIGA

Legioneliozė – tai ūminė infekcinė liga, kuriai būdingos dvi pagrindinės kliniškai ir epidemiologiškai susijusios ligos formos: pirmoji – legionierių liga (A48.1 pagal TLK-10-AM), kuriai būdinga pneumonija, ir antroji – Pontiako karštligė (A48.2 pagal TLK-10-AM), pasižyminti lengvesne ūminės respiracinės ligos eiga be pneumonijos. Europos Sąjungoje vykdoma legionierių ligos epidemiologinė priežiūra.

Lietuvoje per 2013–2021 m. laikotarpį buvo užregistruoti 95 legionierių ligos atvejai. 2021 m. Lietuvoje iš viso buvo užregistruoti 4 legionierių ligos atvejai (0,14 atv. 100 tūkst. gyv.), t. y. 8 atvejais mažiau nei 2020 m. (1 pav.). 2021 m. visi legionierių ligos atvejai buvo klasifikuoti kaip patvirtinti¹. Hospitalizuoti visi 4 susirgę asmenys.

Iš visų susirgusiųjų legionierių liga 2021 m. 2 buvo vyrai (0,15 atv. 100 tūkst. gyv.) ir 2 moterys (0,13 atv. 100 tūkst. gyv.). 2013–2021 m. iš visų susirgusiųjų 65,3 proc. sudarė vyrai (1 lentelė). Visi susirgusieji 2021 m. buvo miesto gyventojai.

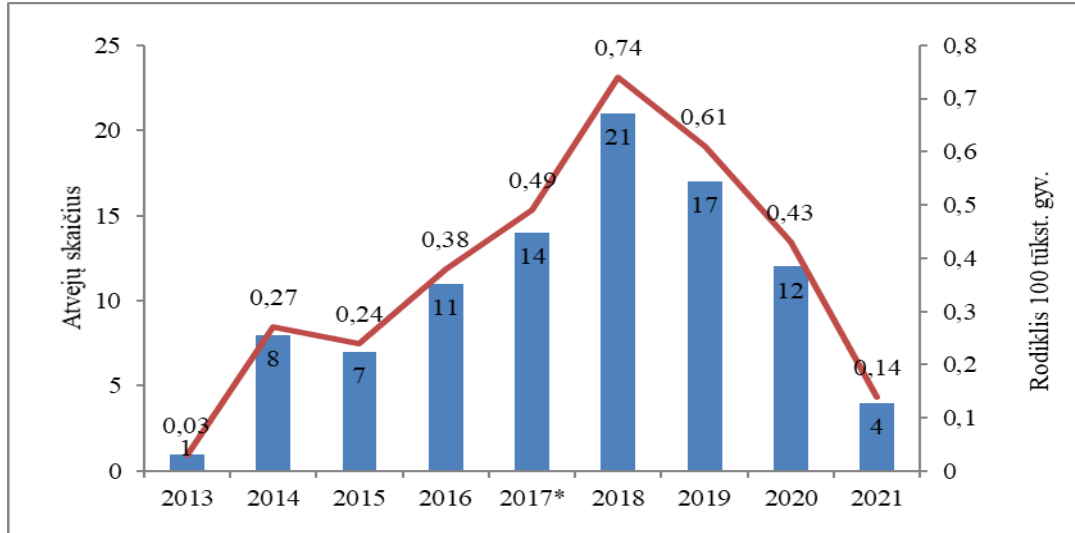
Susirgimai legionierių liga buvo užregistruoti 3 regionuose. 2 ligos atvejai užregistruoti Šiaurės regione (2 lentelė).

Vyresnis amžius yra vienas iš legionierių ligos rizikos veiksnių. 2021 m. 75 proc. ligos atvejų buvo užregistruota tarp vyresnių nei 55 metai amžiaus asmenų (2 pav.).

¹ 2018 m. birželio 22 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2018/945 dėl užkrečiamųjų ligų ir susijusių specialiųjų sveikatos problemų, kurioms turi būti taikoma epidemiologinė priežiūra, ir susijusių atvejų apibrėžčių <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018D0945&from=LT>

Pagrindinis tyrimo metodas, taikomas pavirtinti legionierių ligą, yra *L. pneumophila* antigeno nustatymas šlapime. 2021 m. visais atvejais legionierių ligos diagnozė patvirtinta atlikus antigeno nustatymo šlapime tyrimą.

1 pav. Sergamumo legionierių liga dinamika, 2013–2021 m.

* 2017 m. užregistruota 15 legioneliozės atvejų (0,53 atv. /100 tūkst gyv.): 14 legionierių ligos atvejų (0,49 atv. /100 tūkst. gyv.), 1 – Pontiako karštligės atvejis.

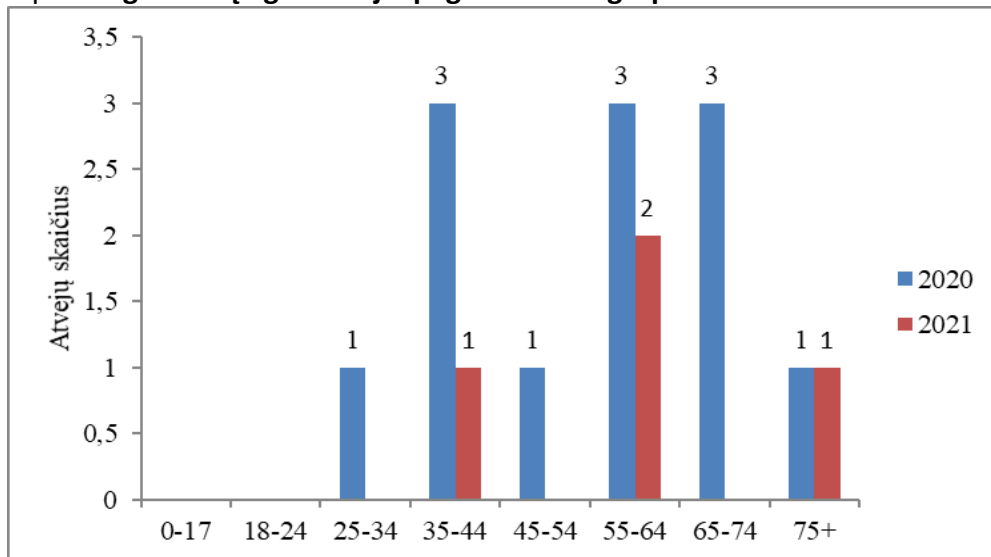
1 lentelė. Susirgusių asmenų struktūra pagal lytį, 2013–2021 m.

Metai	vyrai		moterys		iš viso:	
	Atvejų skaičius	Sergamumo rodiklis 100 tūkst. gyv.	Atvejų skaičius	Sergamumo rodiklis 100 tūkst. gyv.	Atvejų skaičius	Sergamumo rodiklis 100 tūkst. gyv.
2021	2	0,15	2	0,13	4	0,14
2020	8	0,61	4	0,27	12	0,43
2019	10	0,77	7	0,47	17	0,61
2018	13	1	8	0,53	21	0,74
2017	10	0,76	4	0,26	15	0,53
2016	8	0,61	3	0,19	11	0,38
2015	4	0,30	3	0,19	7	0,24
2014	6	0,44	2	0,12	8	0,27
2013	1	0,07	0	0	1	0,03
Iš viso:	62		33		95	
Iš viso %:	65,3		34,7		100	

2 lentelė. Sergamumas legionierių liga Lietuvoje pagal regionus 2021 m.

Regionas	Susirgimų skaičius (n)	Rodiklis 100 tūkst. gyv.
Klaipėdos	1	0,31
Šiaulių	2	0,77
Vilniaus	1	0,12
Iš viso	4	0,14

2 pav. Legionierių ligos atvejai pagal amžiaus grupes 2020–2021 m.

1.2. SERGAMUMAS LISTERIOZE

Lietuvoje 2010–2021 m. buvo užregistruoti 96 listeriozės atvejai. Sergamumo listerioze rodiklis svyruoja nuo 0,1 atv. 100 tūkst. gyv. 2010 m. iki 0,71 atv. 100 tūkst. gyventojų 2018 m. 2021 m. Lietuvoje buvo diagnozuoti 7 listeriozės atvejai (0,25 atv. 100 tūkst. gyv.) (3 pav.). Visi susirgę asmenys buvo hospitalizuoti.

Imlumas šiai infekcijai nėra vienodas. Didžiausias pavojus užsikrėsti listerioze yra vyresnio amžiaus asmenims, besilaukiančioms moterims, naujagimiams, asmenims, kurių nusilpusi imuninė sistema. Daugeliui sveikų žmonių *Listeria monocytogenes* bakterijos nesukelia visiškai jokių simptomų, priešingai nei išvardintoms rizikos grupėms priklausantiems asmenims. Nėščiosioms listeriozė gali pasireikšti ūmios viršutinių kvėpavimo takų infekcijos ar gripo požymiais, tačiau gali tapti ir persileidimo, naujagimio listeriozės ar vaisiaus mirties priežastimi. Vyresnio amžiaus asmenims ir asmenims, kurių imunitetas nusilpęs, *L. monocytogenes* bakterijos gali sukelti meningitą, sepsį. 2021 m. 5 užsikrėtusiems asmenims buvo diagnozuotas listerinis meningitas ir meningoencefalitas (4 pav.).

2010–2021 m. iš viso užregistruota 20 mirties nuo listeriozės atvejų (5 pav.). 2021 m. mirties nuo listeriozės atvejų neužregistruota.

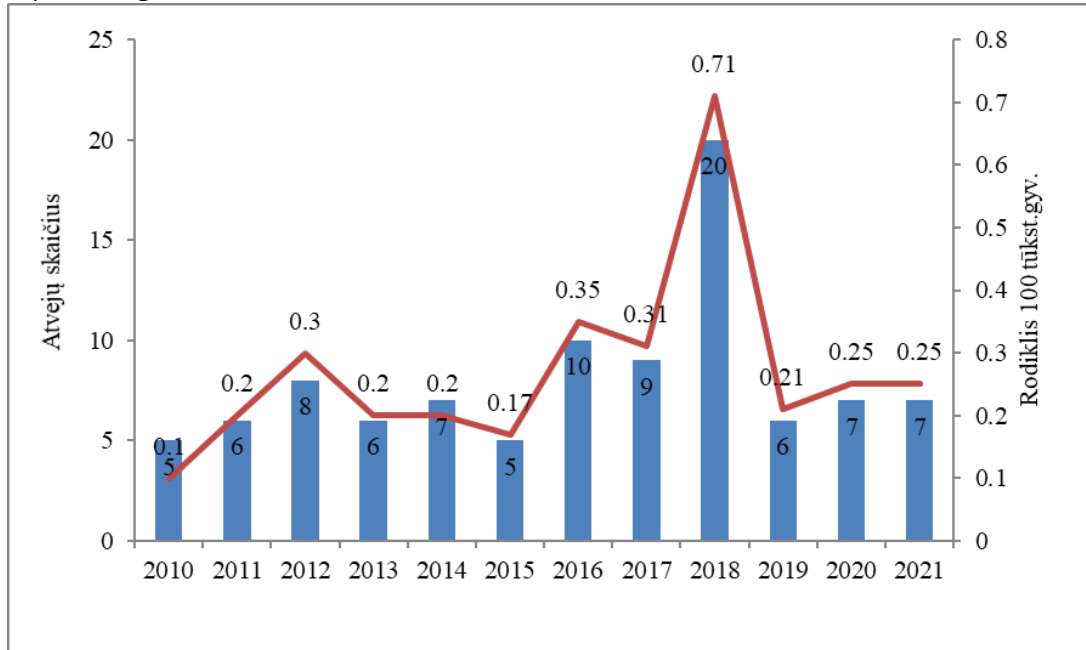
Tarp susirgusiųjų 2021 m. 2 buvo vyrai (0,15 atv. 100 tūkst. gyv.) ir 5 moterys (0,34 atv. 100 tūkst. gyv.) (3 lentelė).

Tarp kaimo gyventojų užregistruoti 3 listeriozės atvejai (0,33 atv. 100 tūkst. gyv.), tarp miesto – 4 atvejai (0,21 atv. 100 tūkst. gyv.).

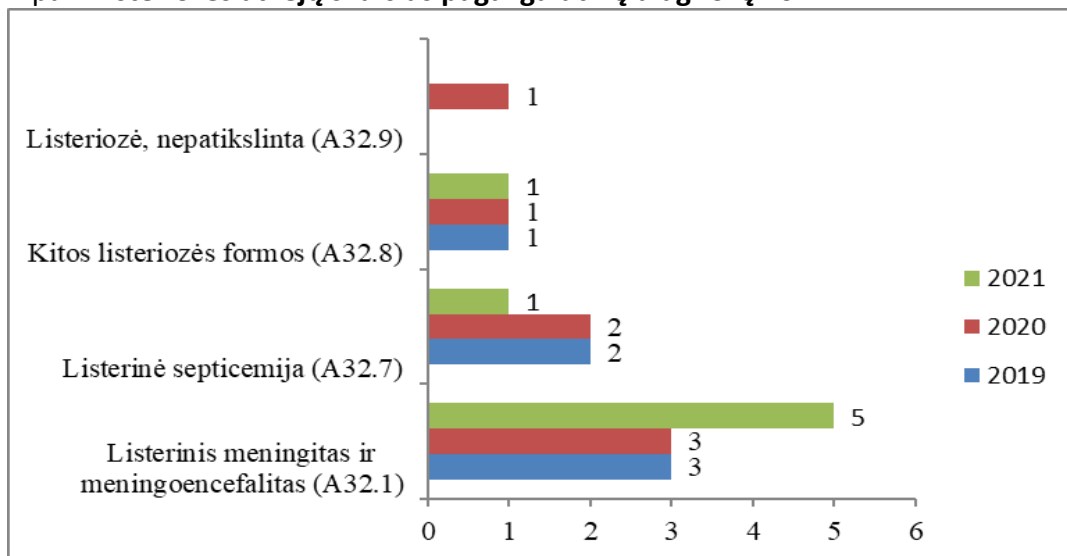
Susirgimai listerioze buvo registruoti 4-iojose regionuose (4 lentelė) ir 6-iojose amžiaus grupėse (5 lentelė). Didžiausias sergamumo rodiklis užregistruotas 75–84 m. amžiaus grupėje.

Žmonės dažniausiai *L. monocytogenes* bakterijomis užsikrečia valgydami jomis užterštą termiškai neapdorotą maistą. Lietuvoje užsikrėtimo veiksnys dažniausiai lieka neišaiškintas.

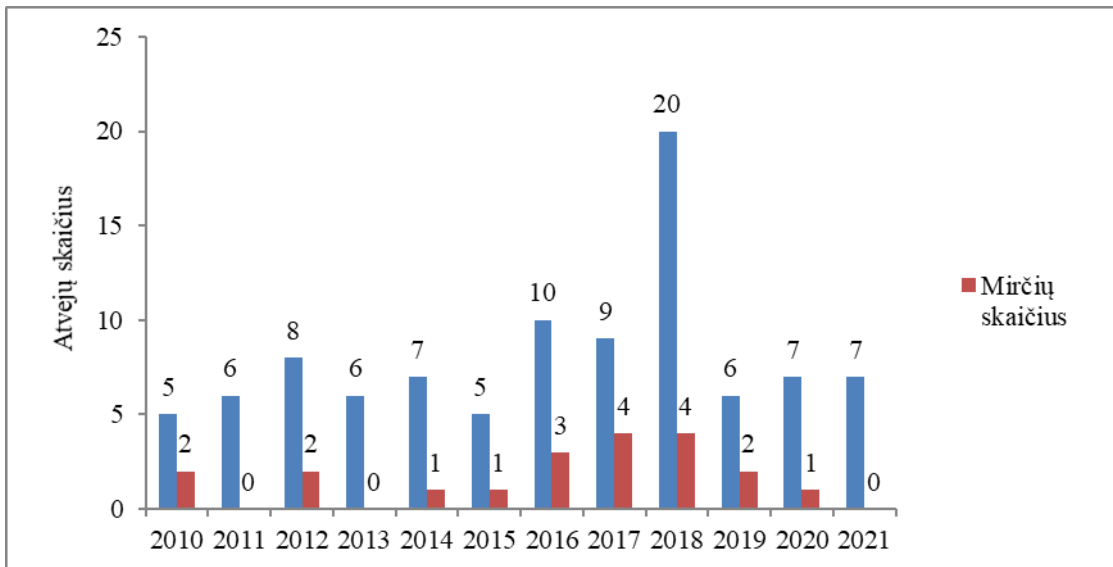
3 pav. Sergamumo listerioze 2010–2021 m. dinamika

4 pav. Listeriozės atvejų skaičius pagal galutinę diagnozę 2021 m.

5 pav. Mirties nuo listeriozės atvejų skaičius 2010–2021 m.

3 lentelė. Susirgusių asmenų struktūra pagal lytį, 2010–2021 m.

Metai	vyrai		moterys		iš viso:	
	Atvejų skaičius	Sergamumo rodiklis 100 tūkst. gyv.	Atvejų skaičius	Sergamumo rodiklis 100 tūkst. gyv.	Atvejų skaičius	Sergamumo rodiklis 100 tūkst. gyv.
2021	2	0,15	5	0,34	7	0,25
2020	5	0,38	2	0,13	7	0,25
2019	5	0,38	1	0,07	6	0,21
2018	13	1	7	0,46	20	0,71
2017	2	0,15	7	0,45	9	0,31
2016	5	0,37	5	0,32	10	0,35
2015	0	0	5	0,32	5	0,17
2014	3	0,22	4	0,25	7	0,2
2013	3	0,21	3	0,18	6	0,2
2012	5	0,4	3	0,2	8	0,3
2011	1	0,07	5	0,3	6	0,2
2010	3	0,2	2	0,1	5	0,1
Iš viso:	47		49		96	
Iš viso %:	49		51		100	

4 lentelė. Sergamumas listerioze Lietuvoje pagal regionus 2021 m.

Regionai	Susirgimų skaičius (n)	Rodiklis 100 tūkst. gyv.
Kauno	1	0,18
Panevėžio	1	0,48
Tauragės	1	1,1
Vilniaus	4	0,48

Iš viso:	7	0,25
----------	---	------

5 lentelė. Listeriozės atvejai pagal amžiaus grupes 2021 m.

Amžiaus grupė	Susirgimų skaičius (n)	Rodiklis 100 tūkst. gyv.
0-17 m.	2	0,4
18-24 m.	0	0
25-34 m.	0	0
35-44 m.	1	0,28
45-54 m.	1	0,25
55-64 m.	1	0,24
65-74 m.	1	0,35
75-84 m.	1	0,51
85 m.+	0	0
Iš viso:	7	0,25

1.3. TULIAREMIJOS EPIDEMIOLOGINĖ SITUACIJA

Lietuvoje registruojami pavieniai tuliaremiijos atvejai. 2010–2021 m. iš viso buvo užregistruotas 41 tuliaremiijos atvejis. 2021 m. užregistruoti 7 šios ligos atvejai (sergamumo rodiklis – 0,25 atv. 100 tūkst. gyv.), t. y. 5 atvejais daugiau nei 2020 m. (6 pav.).

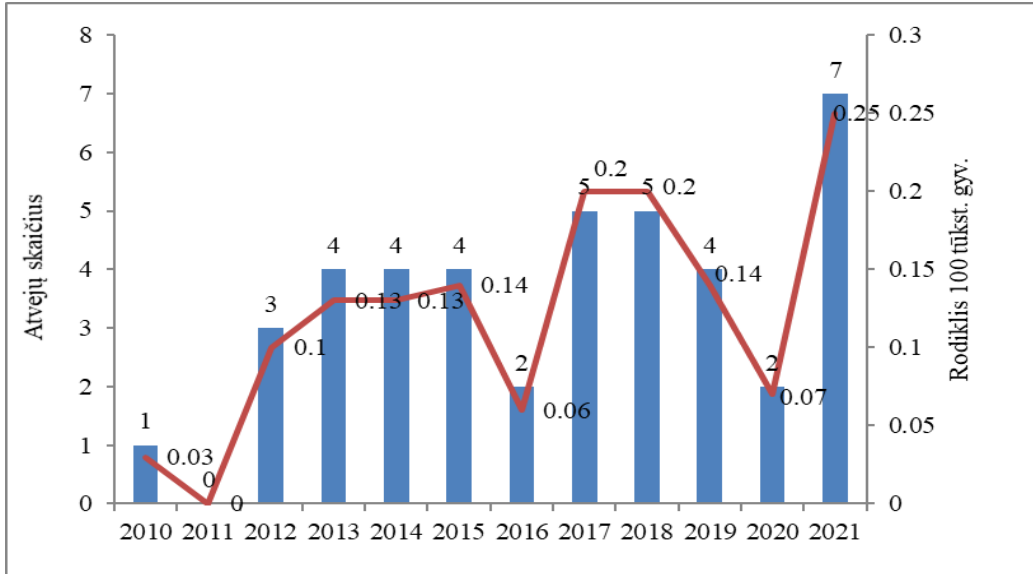
Tarp susirgusiųjų 2021 m. 2 buvo moterys (0,13 atv. 100 tūkst. gyv.) ir 5 vyrai (0,38 atv. 100 tūkst. gyv.).

4 susirgimai buvo nustatyti Vilniaus regione (0,48 atv. 100 tūkst. gyv.), 2 – Utenos (1,62 atv. 100 tūkst. gyv.) ir 1 – Šiaulių regione (0,38 atv. 100 tūkst. gyv.).

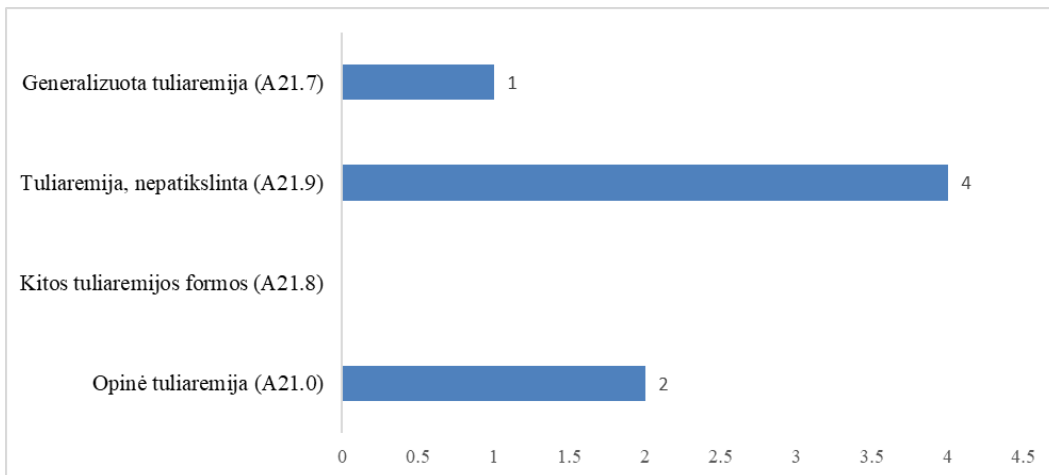
Ligos sukėlėjas, *F. tularensis*, į žmogaus organizmą gali patekti per odą (net per nepakenktą) ar gleivines (ypač akių), tiesioginio sąlyčio su užsikrėtusiais gyvūnais metu, lupant sergančio gyvulio kailį, tvarkant skerdienu, surenkant nugaišusius graužikus, besimaudant infekuotame vandenyje ir kt. Užsikrėsti galima per graužikų infekuotus maisto produktus, įkvėpus infekuotų dulkių ar vandens, užkrėstų graužikų išskyromis, aerozolio. Dažnai užsikrečiama įgėlus infekuotiems nariuotakojams (uodams, erkėms, blusoms ir kt.). Priklausomai nuo ligos sukėlėjo patekimo į žmogaus organizmą vietos, gali išsivystyti įvairios šios ligos klinikinės formos. 2021 m. užregistruoti 2 opinės tuliaremiijos atvejai (7 pav.).

Siekiant išvengti tuliaremiijos, būtina tinkamai prižiūrėti aplinką (nušienauti, neprišukšlinti), naikinti graužikus ir nariuotakojus (deratizacija, dezinfekcija), naudoti repelentus nariuotakojams atbaidyti, dirbant žemės ūkio darbus, ypač pastebėjus kritusių graužikų, reikia naudotis asmeninėmis apsauginėmis priemonėmis ir laikytis asmens higienos reikalavimų, lupant sumedžiotų gyvūnų (ypač kiškių) kailius ir dorojant skerdienu, mūvėti gumines pirštines ir kt.

6 pav. Sergamumo tuliaremija 2010–2021 m. dinamika

7 pav. Tuliaremijos atvejų skaičius pagal galutinę diagnozę 2021 m.

1.4. LEPTOSPIROZĖS EPIDEMIOLOGINĖ SITUACIJA

Lietuvoje per 2010–2021 m. laikotarpį iš viso užregistruoti 89 leptospirozės atvejai. 2021 m. užregistruotas 1 leptospirozės atvejis (0,04 atv. 100 tūkst. gyv.) (8 pav.).

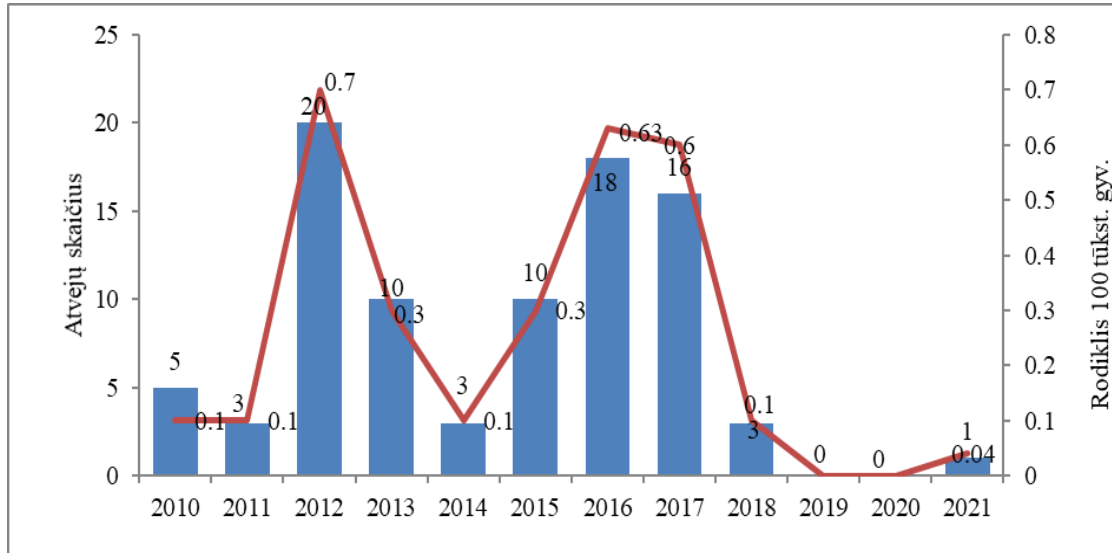
Leptospiros į žmogaus organizmą patenka per pažeistą odą bei gleivines. Žmogus leptospiroze užsikrečia prižiūradamas naminius gyvulius, juos skersdamas, dorodamas skerdieną, valgydamas sirusių gyvulių mėsą ar graužikų išskyromis užterštą maistą, besimaudydamas, gerdamas ar naudodamas buities reikmėms atvirų vandens telkinių vandenį, užterštą leptospiros nešiojančių graužikų ar gyvulių šlapimu. Rečiau užsikrečiama šienaujant drėgnose pievose, medžiojant, žvejojant. Žmogus nuo žmogaus neužsikrečia.

Leptospirozės atvejis 2021 m. registruotas Alytaus regione 2 m. asmeniui.

Pagrindinės leptospirozės profilaktikos priemonės yra deratizacija (graužikų naikinimas), vandens telkinių, maisto produktų apsauga nuo užteršimo sergančių gyvulių ar leptospirų nešiotųjų

bei graužikų išskyromis. Svarbu laikytis asmens, ypač rankų, higienos reikalavimų dirbant fermose, skerdyklose, prižiūrint kanalizacijos įrenginius, dėvėti specialią aprangą.

8 pav. Sergamumo leptospiroze 2010–2021 m. dinamika

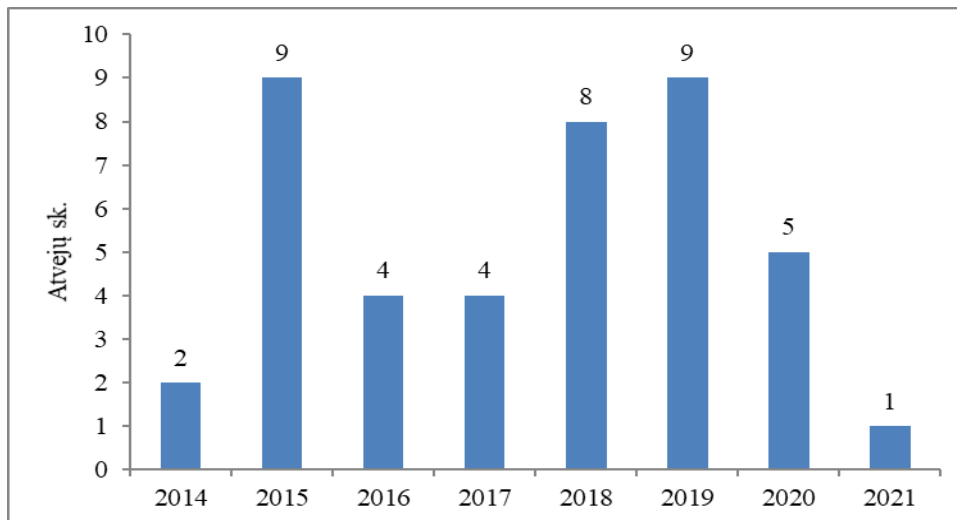

1.5. DENGĖS KARŠTLIGĖ

2021 m. Lietuvoje užregistruotas 1 įvežtinis dengės karštligės atvejis.

2014–2021 m. Lietuvoje iš viso buvo užregistruoti 42 įvežtiniai dengės karštligės atvejai, iš jų daugiausia 2015 m. ir 2019 m. – po 9 atv. (9 pav.).

9 pav. Dengės karštligės atvejai 2014–2021 m.

1.6. SKARLATINA

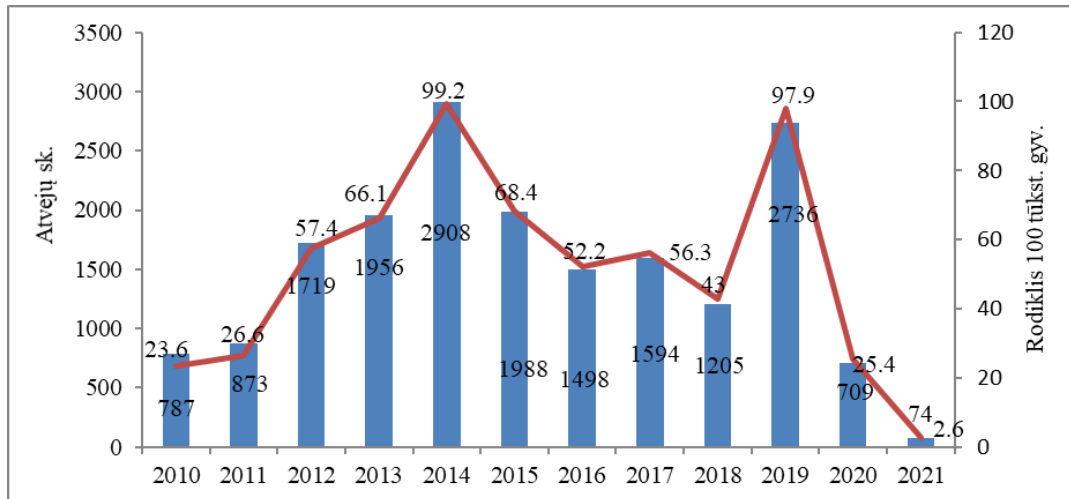
Lietuvoje 2021 m. užregistruoti 74 skarlatinos atvejai (2,6 atv. 100 tūkst. gyv.), t. y. 9,6 karto mažiau nei 2020 m. Didžiausi sergamumo skarlatina rodikliai 12 m. laikotarpiu užregistruoti 2014 m. (99,2 atv. 100 tūkst. gyv.) ir 2019 m. (97,9 atv. 100 tūkst. gyv.) (10 pav.).

Skarlatina dažniausiai diagnozuojama vaikams (11 pav.). 2021 m. 93 proc. skarlatinos atvejų sudarė vaikų iki 9 m. (imtinai) ligos atvejai.

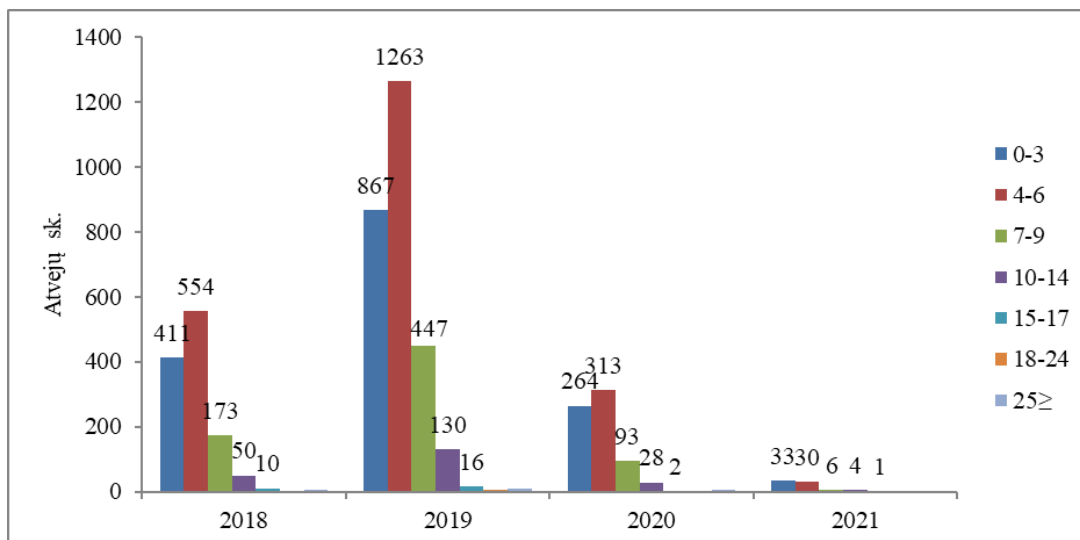
2021 m. vyrų ir moterų sergamumo skarlatina rodiklis yra panašus (12 lentelė), atitinkamai 2,7 atv. 100 tūkst. gyv. ir 2,6 atv. 100 tūkst. gyv. Didžiausi sergamumo rodikliai skarlatina 2021 m. registruoti Klaipėdos ir Vilniaus regionuose (12 pav.). Vertinant absoliučiais skaičiais daugiausia skarlatinos atvejų užregistruota Vilniaus regione (apskirtyje) (n = 29).

Nors skarlatinos atvejai diagnozuojami ištisus metus, vidutinio klimato šalyse didesnis sergamumas šia liga įprastai registruojamas žiemos ir pavasario mėnesiais. 2019 m. Lietuvoje 78,0 proc. skarlatinos atvejų užregistruota sausio–birželio mėnesiais. 2020 m. kovo mėnesį Lietuvoje paskelbus karantiną dėl COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) šios ligos atvejų skaičius sumažėjo.

10 pav. **Sergamumo skarlatina 2010–2021 m. dinamika**

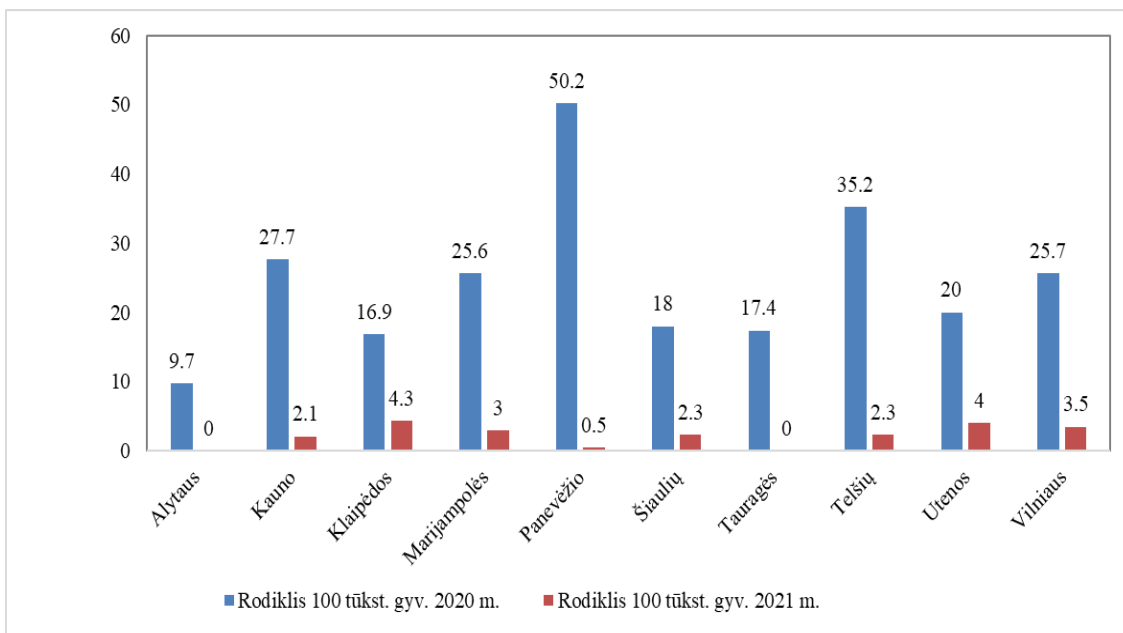
11 pav. **Skarlatinos atvejai pagal amžiaus grupes 2018–2021 m.**

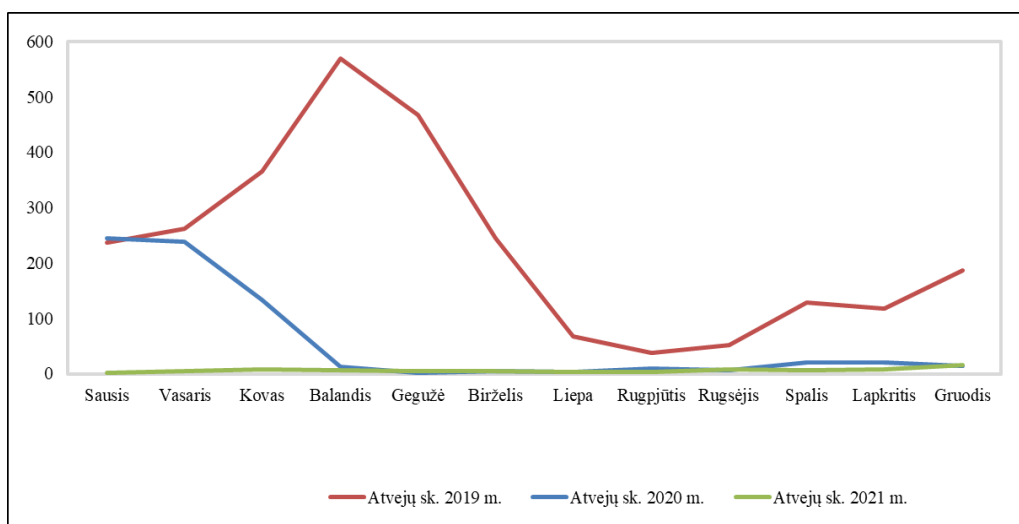
12 lentelė. Susirgusiųjų asmenų struktūra pagal lytį 2015-2021 m.

Metai	vyrai		moterys		iš viso:	
	Atvejų skaičius	Sergamumo rodiklis 100 tūkst. gyv.	Atvejų skaičius	Sergamumo rodiklis 100 tūkst. gyv.	Atvejų skaičius	Sergamumo rodiklis 100 tūkst. gyv.
2021	36	2,7	38	2,6	74	2,6
2020	374	28,7	335	22,5	709	25,4
2019	1408	108,3	1328	88,9	2736	97,9
2018	636	49,05	569	37,8	1205	43
2017	849	65,1	745	48,9	1594	56,3
2016	817	61,4	681	43,7	1498	52,2
2015	1084	80,5	904	57,39	1988	68,4
Iš viso:	3386		2899		6285	
Iš viso %:	54		46		100	

12 pav. Sergamumas skarlatina pagal administracines teritorijas 2020–2021 m.

13 pav. Skarlatinos atvejų pasiskirstymas pagal mėnesius 2019–2021 m.

2. IŠVADOS

- 2021 m. Lietuvoje registruoti 4 legionarių ligos atvejai. 2013–2021 m. laikotarpiu buvo užregistruoti 95 legionarių ligos atvejai, daugiausiai jų buvo 2018 m. (21 atv.).
- Per 2010–2021 m. laikotarpį buvo užregistruoti 96 listeriozės atvejai. 2021 m. kaip ir 2020 m. užregistruoti 7 listeriozės atvejai.
- Lietuvoje registruojami pavieniai tuliaremijos atvejai. 2021 m. užregistruoti 7 šios ligos atvejai, t. y. didžiausias per metus registruotų ligos atvejų skaičius 2010–2021 m. periodu.
- 2021 m. užregistruotas 1 leptospirozės atvejis, 2019–2020 m. laikotarpiu leptospirozės atvejų nebuvo registruota.
- 2021 m. Lietuvoje užregistruotas 1 įvežtinis dengės karštligės atvejis.

6. Lietuvoje 2021 m. užregistruota 9,6 k. mažiau skarlatinos atvejų lyginant su 2020 m. 2020 m. kovo mėnesį Lietuvoje paskelbus karantiną dėl COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) šios ligos atvejų skaičius sumažėjo.